

Sygn. akt IV KK 401/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 października 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Świecki (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Barbara Skoczowska

SSN Andrzej Tomczyk

w sprawie **M. N.**

uniewinnionej od popełnienia czynu z art. 239 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 21 października 2021 r.,

kasacji wniesionej przez prokuratora na niekorzyść oskarżonej

od wyroku Sądu Okręgowego w K.

z dnia 3 marca 2021 r., sygn. akt II Ka (...)

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w S.

z dnia 26 października 2020 r., sygn. akt II K (...),

**uchyla pkt I zaskarżonego wyroku i w tym zakresie przekazuje
sprawę Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania w
postępowaniu odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w S. rozpoznawał sprawę M. N. oskarżonej o przestępstwo z art. 239 § 1 k.k. oraz D. J. oskarżonego o przestępstwo z art. 223 § 1 k.k. i in. Wyrokiem z dnia 26 października 2020 r., sygn. akt II K (...), Sąd ten uznał M. N.

za winną tego, że w okresie od 9 października 2018 r. do 13 października 2018 r., w S. oraz w miejscowościach H. i Ł., woj. (...), utrudniała postępowanie karne pomagając sprawcy przestępstwa i poszukiwanemu D. J. uniknąć odpowiedzialności karnej w ten sposób, że ułatwiała mu ukrywanie się przed organami ścigania, tj. przestępstwa z art. 239 § 1 k.k., za co wymierzył oskarżonej - przy zastosowaniu przepisu art. 60 § 6 pkt 4 k.k. — karę grzywny w wysokości 40 stawek dziennych po 30 zł każda. Nadto, orzeczeniem tym uznano D. J. za winnego przestępstwa z art. 223 § 1 k.k. i in. oraz rozstrzygnięto o kosztach sądowych.

Powyższy wyrok został zaskarżony przez obrońcę oskarżonych. W zakresie oskarżonej M. N. obrońca zarzucił obrazę przepisów prawa materialnego, a to art. 239 § 2 k.k. poprzez jego niezastosowanie i w konsekwencji nieumorzenie przedmiotowego postępowania, pomimo tego, że oskarżona i D. J. w dniach 9-13 października 2018 r. pozostawali w konkubinacie, *ergo* byli dla siebie osobami najbliższymi w rozumieniu Kodeksu karnego.

Sąd Okręgowy w K., wyrokiem z dnia 3 marca 2021 r., sygn. akt II Ka (...), zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że uniewinnił M. N. od popełnienia zarzucanego jej aktem oskarżenia czynu i w tej części kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa, zaś w pozostałej części utrzymał zaskarżony wyrok w mocy.

Z kasacją od tego wyroku, zaskarżając go w części dotyczącej oskarżonej M. N., na jej niekorzyść, wystąpił prokurator. Wyrokowi temu zarzucił:

1) rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie prawa materialnego, a mianowicie art. 239 § 1 i § 2 k.k., poprzez niezasadne zastosowanie § 2 powołanego przepisu oraz błędną wykładnię § 1 powołanego przepisu, polegające na przyjęciu, że czyn zarzucony oskarżonej wyczerpywał znamiona ukrywania osoby najbliższej;

2) rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie prawa procesowego, a mianowicie art. 414 § 1 k.p.k., poprzez jego błędne zastosowanie, które skutkowało uniewinnieniem oskarżonej M. N. od zarzucanego jej czynu, podczas gdy uwzględnienie przez Sąd odwoławczy zarzutu obrońcy oskarżonej, co

do istnienia przesłanki z art. 239 § 2 k.k., uprawniało orzekającego do umorzenia postępowania w części dotyczącej wymienionej.

W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja ta jest w całości oczywiście zasadna i dlatego mogła być uwzględniona na posiedzeniu, o jakim mowa w art. 535 § 5 k.p.k.

Przestępstwo poplecznictwa polega na utrudnianiu lub udaremnianiu postępowania karnego poprzez udzielenie sprawcy przestępstwa pomocy w uniknięciu odpowiedzialności karnej. Zachowania, które mogą ułatwiać uniknięcie odpowiedzialności karnej i udaremniać albo utrudniać postępowanie karne zostały w art. 239 § 1 k.k. wymienione jedynie przykładowo, na co wskazuje zwrot „w szczególności”. Do tych zachowań zaliczono m.in. ukrywanie sprawcy. W literaturze przedmiotu przyjmuje się zasadnie, że ukrywanie sprawcy przestępstwa należy rozumieć na gruncie art. 239 § 1 k.k. jedynie jako ściśle fizyczne, bezpośrednie ukrycie sprawcy. Słusznie zwraca się przy tym uwagę, że nie można interpretować działania umożliwiającego lub ułatwiającego ukrycie jako ukrywania, bowiem udzielenie pomocy do wykonania określonej czynności nie jest równoznaczne z wykonaniem takiej czynności (tak np. M. Szewczyk, A. Wojtaszczyk, W. Zontek, [w:] Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Część II. Komentarz do art. art. 212-277d, W. Wróbel [red.], A. Zoll [red.], komentarz do art. 239, LEX/el. 2017, teza 11 czy też M. Mozgawa, [w:] Kodeks karny. Komentarz aktualizowany, komentarz do art. 239, LEX/el. 2021, teza 2). Zatem zwrot „ukrywanie sprawcy” na gruncie art. 239 § 1 k.k. rozumiany jest w sposób ścisły.

W myśl zaś art. 239 § 2 k.k. nie podlega karze za przestępstwo poplecznictwa sprawca, który ukrywa osobę najbliższą. W literaturze trafnie wywodzi się, że przewidziana w tym przepisie klauzula bezkarności nie obejmuje innych postaci poplecznictwa, takich jak zacieranie śladów przestępstwa czy odbywanie za skazanego kary, a dotyczy wyłącznie ukrywania (zob. np. M. Mozgawa, [w:] Kodeks..., teza 11). Za powyższym w oczywisty sposób przemawia proste porównanie brzmienia § 2 art. 239 k.k. z jego § 1. Konsekwentnie trzeba też przyjąć, że termin „ukrywa” na gruncie § 2 art. 239 k.k. winien być rozumiany w

tożsamy sposób, jak to jest na § 1 tego przepisu. Przemawia za tym wzgląd na dyrektywę zakazu wykładni homonimicznej, która zabrania na gruncie tego samego aktu prawnego nadawania temu samemu zwrotowi różnych znaczeń. Na konieczność ścisłego wykładania art. 239 § 2 k.k. wskazuje też okoliczność, że omawiany przepis ma charakter wyjątku, który nie może być interpretowany rozszerzająco. Prowadzi to do stwierdzenia, że „ukrywanie” na gruncie art. 239 § 2 k.k. trzeba rozumieć wyłącznie jako ściśle fizyczne, bezpośrednie ukrycie sprawcy.

Przenosząc powyższe uwagi na realia rozpatrywanej sprawy stwierdzić trzeba, że Sąd odwoławczy niezasadnie zastosował wobec M. N. unormowanie zawarte w art. 239 § 2 k.k. Z opisu czynu przypisanego oskarżonej wynika bowiem, że jej zachowanie polegało na tym, iż utrudniała postępowanie karne pomagając sprawcy przestępstwa i poszukiwanemu D. J. uniknąć odpowiedzialności karnej w ten sposób, że **ułatwiała mu ukrywanie się** przed organami ścigania. Z dokonanych przez Sąd *meriti* ustaleń faktycznych wynika przy tym, że oskarżony ukrył się w miejscowości Ł. na terenie domków letniskowych należących do siostry oskarżonej. Sąd odwoławczy swoje wywody ograniczył w istocie do stwierdzenia, że skoro M. N. jako osoba pozostająca we wspólnym pożyciu z D. J. jest dla niego osobą najbliższą w rozumieniu art. 115 § 11 k.k., a przy tym jej czyn polegał na ukrywaniu oskarżonego, to nie mogła ona podlegać karze z uwagi na treść art. 239 § 2 k.k. Tym samym Sąd Okręgowy (który nie dokonywał nowych ustaleń faktycznych) nie dostrzegł, że czyn przypisany oskarżonej nie polegał na „ukrywaniu oskarżonego” lecz na „ułatwianiu mu ukrywania się”. Nie do końca więc prawidłowo podnosi skarżący, że wadliwe postąpienie Sądu odwoławczego było wynikiem błędnej wykładni art. 239 § 2 k.k. Był to rezultat wadliwego odtworzenia ustaleń faktycznych przez Sąd odwoławczy. Niemniej jednak skarżący trafnie zidentyfikował uchybienie tegoż Sądu, które sprowadzało się do nieprawidłowego zastosowania art. 239 § 2 k.k. i skutkowało niesłusznym przyjęciem, iż oskarżona nie podlega karze. Okoliczność ta umożliwia uwzględnienie kasacji w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Zbędne już było formułowanie drugiego zarzutu kasacji. Wszak jest on konsekwencją przyjęcia przez Sąd odwoławczy wystąpienia przesłanek do zastosowania art. 239 § 2 k.k. W środku zaskarżenia należy jednak formułować

zarzuty wskazujące na uchybienia pierwotne, a nie ich konsekwencje. Rzeczywiście jednak Sąd odwoławczy błędnie zastosował przepis art. 414 § 1 k.p.k. w zw. z art. 458 k.p.k., co z kolei skutkowało uniewinnieniem oskarżonej M. N. od zarzucanego jej czynu. Jak już podnoszono wcześniej, w myśl art. 239 § 2 k.k., sprawca, który ukrywa osobę najbliższą nie podlega karze. Gdyby zatem rzeczywiście ujawniła się przeszkoda procesowa przewidziana w art. 17 § 1 pkt 4 k.p.k., to stosownie do dyspozycji art. 414 § 1 k.p.k. w zw. z art. 458 k.p.k., wystąpiłaby przesłanka do umorzenia postępowania w stosunku do oskarżonej, a nie do jej uniewinnienia. W konsekwencji wyrok Sądu odwoławczego zmieniających wyrok Sądu *meriti* poprzez uniewinnienie oskarżonej M. N. zapadł z naruszeniem wskazanych przepisów.

Wszystkie powyższe uwagi wskazują, że zaskarżony kasacją wyrok nie mógł się ostać w zakresie rozstrzygnięcia odnośnie do M. N. (pkt I wyroku). Dlatego też Sąd Najwyższy uchylił wyrok w tej części i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. W postępowaniu ponownym Sąd odwoławczy uwzględni przedstawione zapatrywania prawne.

Na koniec zwrócić należy uwagę, że udzielanie pomocy osobie najbliższej w sposób opisany w art. 239 § 1 k.k., ale inny przy tym niż przez ukrywanie jej, stanowi stosownie do art. 239 § 3 k.k. samoistną podstawę nadzwyczajnego złagodzenia kary lub odstąpienia od jej wymierzenia. W sprawie niniejszej Sąd Rejonowy, uwzględniając właśnie treść art. 239 § 3 k.k., zastosował wobec oskarżonej nadzwyczajne złagodzenie kary, mając na uwadze to, że udzieliła ona pomocy osobie najbliższej.

Z tych wszystkich względów, orzeczono jak w wyroku.